

1090

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΠΕΡΙ

Τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Πίου τοῦ
Θ'. ἐπιστολῆς, τῆς πρὸς τοὺς Ανα-
τολικοὺς καὶ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ
πάντας τοὺς πιστοὺς τῆς καθόλου
τοῦ Χριστοῦ Εκκλησίας,

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΔΑΝΔΟΥΛΟΥ Ν. Δ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

Περὶ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐπιστο-
λῆς τῆς πρὸς τοὺς Ανατολικούς, καὶ πρὸς τὸν κλη-
ρον καὶ πάντας τοὺς πιστοὺς τῆς καθόλου τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολή τοῦ Πάπα Πίου τοῦ Θ'.
ἢ κατὰ τὴν 6 ἀπελθόντος Ἰαννουαρίου φανείσα εἰς
τὴν ἐν Ρώμῃ ἐκδιδομένην ἐφημερίδα, τὸ Λάβαρον,
διὰ τῆς ὁποίας τοὺς πιστοὺς προσκαλεῖ ἅπαντας εἰς
τὸ νὰ ἐνωθῶσιν εἰς μίαν μόνην ποιμνὴν, καὶ τὴν
ποιμνὴν ταύτην, ἐννοεῖ νὰ ᾔηται ἡ Ἐκκλησία τῆς
Ρώμης, ποιμὴν δὲ αὐτὸς προσονομάζεται ἁπάντων,
ὄχι μικρὰν οὐδὲ ἄλογον ἐπροξένησε τὴν αἴσθησιν εἰς
τὰς ψυχὰς καὶ νόας τῶν ἀνατολικῶν Χριστιανῶν,
πρὸς τοὺς ὁποίους ἰδιαιτέρως ἀπευθύνεται. Ὅθεν ἐχρη-
μάτισεν αὕτη συνεπομένως διαφόρων ὑποκείμενον
διαλέξεων καὶ πλήρων ἀμαακευῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν
Ἰόνιον ἐξεδόθησαν ἐφημερίδα τῆς 1 Ἀπριλίου καὶ τῆς
4 καὶ 20 Μαΐου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὡς ἀκόμη καὶ
ἑτέρας τινὸς ὑπὸ Ρωμαιοκαθολικοῦ συγγραφείσης πρὸς

SISMANGIOLIO

ἀναίρεσιν τῆς πρώτης ἐκείνων, μὴ δημοσιευθείσης δὲ εἰσέτι, ἀλλὰ τῆς ὁποίας μὲ ἔτυχεν νὰ ἴδω κανὲν τυπογραφικὸν δοκίμιον.

Δὲν μὲ ἐξέπληξαν οὐδαμῶς αἱ ἀξιώσεις τοῦ μακαριωτάτου Πάπα τῆς Ρώμης, διότι αὐταὶ δὲν εἶναι νεοχάλκευτοι, ἐθαύμασα τὴν παιδείαν τῶν διαπρεπῶν ἀνδρῶν τῶν εἰς αὐτὸν ἀντειπόντων, ἀλλ' ἐδυσχεραστήθη εἰς ἄκρον νὰ ἴδω ἐγειρομένην κατὰ τὴν ἀγλαοφειγῆ ταύτην ἐποχὴν τῶν χρόνων μας ἀμφισβήτησιν, ἣτις ἔπρεπε παντάπασι νὰ ἀφαντωθῆ ὑπὸ τῆς προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου.

Μὲ ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ τοιαύτη ἀμφισβήτησις κατεστάθη ἕνεκα τῆς δημοσιότητός της γενικῆς προσοχῆς ὑποκείμενον, ὡς διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ἐνδιαφέρουσα ἅπαντας, δὲν εἶναι θαυμαστὸν ἐὰν καὶ ἕτεροι, μεσσοποῦν τοῦ νὰ προσθέσωσι τι εἰς τὰ ρηθέντα καὶ ἀναπτύξωσι ἔτι μᾶλλον αὐτὰ, ἢ καὶ ἴδωσι τέλος πάντων διαλυμένας ἀμφιβολίας τινὰς, τὰς ὁποίας ἀ ἀναπτύξεις αὐταὶ ἤγειραν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐνδιαφερομένων, ἔρχονται ἤδη διὰ νὰ συμμεθεξωσιν εἰς τὴν συζήτησιν, καὶ ἐὰν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἄδειαν νὰ εἶμαι εἷς ἐξ αὐτῶν.

Καὶ θέλω λοιπὸν ἀρχίσῃ ἐρωτῶν τὸν μακαριωτάτον Πάπαν, ἢ τοὺς ὑποστηρίζοντας τὸ μέρος αὐτοῦ, ἐὰν δύναται ὑπότινος νὰ ἀνακληθῆ εἰς ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ Θεῖος διδάσκαλος εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐνωμένους „ οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν

„ κατατεξουσιάζουσιν αὐτῶν, οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐὰν ἐθέλη γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν ” (Μάρκ. ι', 42-43)· καὶ ἐὰν εἶπεν οὕτως πῶς ποτὲ δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ μετὰ λόγου, ὅτι ὁ μακάριος Πέτρος ἔμελλε νὰ ἐπιτηδεύῃ οἶαν δῆποτε ὑπεροχὴν καὶ πρωτεῖον ἐπὶ τῶν συναποστόλων αὐτοῦ, χωρὶς νὰ καθαιρέσῃ καὶ παραβλάψῃ τὰ ἀματάτρεπτα παραγγέλματα τοῦ Σωτῆρος; Καὶ ὅθεν εἰς τί μέλλει νὰ ὠφελήσῃ ἢ ἐξέλεγξις τῶν νομιζομένων ἀληθειῶν, ἢ τῶν προδήλων παρατροπῶν ἐκείνων, οἵτινες ἠθέλησαν, ἢ δι' ἀπλότητα, ἢ τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἕνεκα νὰ προοιμιάσωσι τὸν ἀγῶνα τῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἱερᾶς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς θεμέλιον κηρυχθείσης τῆς ἀγιωτάτης αὐτοῦ θρησκείας; καὶ ἐὰν αὕτη εἶναι ἀλήθεια ἀναντίρρητος, εἰς τί μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ πᾶσα ἄλλη ἀνάλυσις ἐπὶ τοῦ προτεινομένου πρωτείου τοῦ Πέτρου; καὶ πῶς ποτὲ ἐκ τούτου ἠθέλεν ἔπειτα δύνασθαι αὐθαίρετως καὶ σφαλερῶς νὰ παράγεται τὸ πρωτεῖον τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας;

Μία καὶ καθολικὴ ἠθέλησεν ὁ Κύριος νὰ ἦναι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, ἐν δὲ καὶ ἴσον τὸ καθῆκον καὶ τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἀποστόλους του· καὶ εἰς οὐδὲν τείνει τὸ νὰ ὀνομάσῃ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ὁ Πέτρος, οὐδὲ συμβάλλει εἰς τίποτε τὸ νὰ καταριθμῆται πρῶτος αὐτός ὑπὸ τῶν πρῶτων Εὐαγγελιστῶν· εἰς οὐδὲν δὲ προσέτι

ισχύει και ότι η Ανατολική Εκκλησία γεραίρει εις τινας τῶν ὕμνων τῆς τὸν Πέτρον ὡς κορυφαῖον τῶν Αποστόλων, ἐπειδὴ κανὲν ἀπὸ ταῦτα δὲν συμφορεῖ εἰς αὐτὸν, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς διαδόχους του, ἐὰν ποτὲ ἐδύνατο βασιμῶς νὰ ἀποδειχθῇ τίνες ὑπάρχουσιν οὗτοι, τὴν αὐθεντίαν ἐκείνην, τὴν ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ποντίφικος δι' ἑαυτὸν ἀπαιτουμένην· καθότι ἡ ὑπότινος ἀτόμου ἢ ὑπότινος κοινωνίας εἰς ἀτομόν τι προσφερομένη τιμὴ, ἢ ὑπεροχὴ, ὅταν αὕτη δὲν στηρίζεται ἐπὶ νόμου, καὶ ὅταν τοιοῦτος νόμος δὲν χορηγῇ εἰς αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὴν διαβιβάσῃ εἰς τοὺς διαδόχους του, οὔτε οἱ διάδοχοι ἔχουσι τότε ἐξουσίαν νὰ τὴν ἀπαιτῶσιν, οὔτε οἱ λοιποὶ ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ τὴν φυλάττωσι, καὶ τοῦτο πολὺ ἔτι δικαιότερον, ὅποταν αἱ περιστάσεις εὐρίσκονται μετηλλαγμένα.

Οὐδεμιᾶς συνεπείας πρέπει νὰ ἦναι διὰ τοὺς πεπαιδευμένους καὶ εὖ φρονουῦντας τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐπιχείρημα τὸ μετὰ τῆς προβαλλόμενης πομπῆς ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἣτις θέλει θεμελιωτῆν αὐτῆς τὸν Απόστολον Πέτρον, ὡς κηρυχθέντα δῆθεν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Πέτραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν Εκκλησίαν αὐτοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἰνίττετο βέβαια τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου, ἧστις ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε δὲ ἐνόει ὅτι ἡ Πέτρα ἦτον τὸ πρόσωπον τοῦ Πέτρου, (Ματθ. ις', 18)· καὶ οὕτως ὁ Παῦλος πολλὰ δικαίως εἰς τὴν

πρὸς Κορινθίους πρώτην ἐπιστολὴν (ι', 4.) εἶπεν „ ἡ „ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς. ”

Πρὸς ὅσον δὲ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τῶν κλειδῶν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἔδωκεν πραγματικῶς τίποτε ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Πέτρον, διότι λέγων ἐπὶ χρόνου μέλλοντος, οἰκοδομήσω καὶ δώσω (Ματθ. ις', 18-19) δὲν ἐπαγγέλλετο παρὰ διὰ τὸ μέλλον· καὶ τῷ ὄντι ἐὰν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε λάβῃ ὁ Πέτρος τὰς κλεῖς, ἤθελεν ἐξ αὐτῆς ταύτης ἀποκατασταθῆ προσέτι (καθὼς τὸ ἀντεποιήθησαν οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης) καὶ ἀλάθητος, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο οὕτως, διότι ἐξ ἐναντίας εὐθὺς μετ' ὀλίγον, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἐδείκνυεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ ἐκεῖ νὰ πάθῃ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων, καὶ νὰ ἀποκτανθῇ, ὁ Πέτρος ἐκπλαγείς εἰς τοῦτο ἐπροσπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ ταύτην τὴν ὁδόν, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς στραφείς τὸν ἤλεγξε λέγων, „ ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σκανδαλὸν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων ” (Ματθ. ις', 23)· ὁ Κύριος ὅμως ἐτήρησε τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον, ὅταν οἰκοδόμησε τὴν Εκκλησίαν αὐτοῦ ἐπὶ πάντων διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Σώματος καὶ Αἵματος, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἐξίσου εἰς πάντας, (Ματθ. κς' 26-28. Μάρκ. ιδ'. 22-24. Λουκ. κβ'. 19, 20.) ὡσαύτως καὶ τὰς εἰς τὸν Πέτρον ἐπαγγελθείσας κλεῖς

ἔδωκεν εἰς πάντας ἐξίσου μετὰ τὴν ἐνδοξον αὐτοῦ Ἀνάστασιν, ὅταν ἀπέστειλεν αὐτούς, ὡς αὐτὸν εἶχε ἀποστείλῃ ὁ Πατὴρ, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτούς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀφιέναι καὶ κρατεῖν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦτο χωρὶς οὐδεμιᾶς οὐδέποτε προτιμήσεως πρὸς τὸν Πέτρον. (Ἰωάνν. κ', 21-23.)

Ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἠθέλησεν ἴσοι νὰ ἦναι ἅπαντες, καὶ μία νὰ ἦναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων οἰκοδομηθεῖσα Ἐκκλησία, καὶ νὰ φανερωθῇ δι' αὐτῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τοῦτο φαίνεται ἀριδῆλως εἰς τὴν προσευχὴν, τὴν ὁποίαν κατεύθυνε πρὸς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ Πατέρα μετὰ τὸν δεῖπνον καὶ πρὸ τοῦ πάθους „καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, „καγὼ ἀπέστειλα αὐτούς εἰς τὸν κόσμον” καὶ μετ' ὀλίγα „οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ „περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τὸν λόγον αὐτῶν εἰς ἐμὲ” (Ἰωάνν. ιζ'. 18-20), ἐκ τῶν ὁποίων τούτων προκύπτει βεβαίως ἀποδειγμένον, ὅτι ὅλους ἴσους ἐθεώρησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐξουσίαν· καὶ οὕτως μᾶς τὸ φανερόν· αὐτὸς ὁ Απόστολος Πέτρος εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ καθολικὴν Ἐπιστολὴν (ε', 1) „Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρα- „καλῶ ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων.”

Καὶ τῷ ὄντι ἐὰν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπομένως (τὸ κατ' ἐμὴν γνώμην βλασφημίαν σχεδὸν ἐμπεριέχον) ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ θέλησιν τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐμελλε νὰ ἐξαρτᾶται ἡ τύχη

τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ὁποῖον κίνδυνον δὲν ἠθέλε τρέχει ἡ ἀγία μας θρησκεία, καὶ πῶς ἠθέλε ποτὲ δυναθῆ νὰ φθάσῃ καθαρὰ καὶ ζωοποιὸς μέχρις ἡμῶν; Ἐὰν ἡ ἀγιωτάτη ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εὐρίσκετο τυχὸν ὑποκειμένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως ἠθέλε δυναθῆ ἄραγε νὰ τηρηθῆ ἐνωμένη εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, ἰσχυρὰ καὶ ἀγνή φύλαξ τῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, καὶ τῶν διατυπώσεων καὶ τάξεων, ὅσας αἱ ἅγιοι ἐθέσπισαν οἰκουμενικαὶ ἐπτὰ Σύνοδοι; ὅχι βέβαια, αὕτη ἐμελλε νὰ ὑποσταθῆ ὅλας ἐκείνας τὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐτάραξαν τὸν νοῦν καὶ παρελύπησαν τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων τῆς Δυτικῆς, καὶ ἠθέλαν καὶ εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς λάβῃ χώραν ἐκεῖναί αἱ τόσαι διχόνοιαὶ καὶ διαφωνίαι, αἱ ὁποῖαι ἔγειναν κατὰ συνέπειαν ἀφορμαὶ τῆς κατὰ τὸν 15' αἰῶνα ἐκραγείσης πολυαριθμοῦ καὶ δλεθρίου ἀποστασίας· αἱ διδασκαλίαι τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἠθέλαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη ἐπισκοτισθῆ καὶ συγχυθῆ μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Αγ. Μαρίας δ' Ἀγρίδα καὶ μετὰ τὸ χρυσοῦν λεγόμενον Συναξάριον (La Leggenda Dorada).

Τούτων προτεθέντων ἐστράφην εἰς τὸ νὰ ἐρευνήσω ἐὰν ἦναι βέβαιον καὶ στερεῶς ἀποδειγμένον, ὅτι ἐπεδήμησε ποτὲ εἰς τὴν Ρώμην ὁ Απόστολος Πέτρος· καὶ ὅθεν κατὰ τὴν ἐρευναν ταύτην ἀπήντησα, ὅτι ἂν αἱ Παραδόσεις θέλωσιν ἡμᾶς νὰ πιστεύωμεν τὸ νὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖ ὁ Πέτρος κατὰ τὸ 43 ἔτος τὸ σωτήριον, ἀπὸ τὰς ἀποστολικὰς ἑμὼς Πράξεις συνάγεται, ὅτι

κατά τὸ αὐτὸ πάλιν 43 ἔτος ἐφυλακίσθη ὁ αὐτὸς ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα εἰς Ἱεροσόλυμα τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον χρόνον, καθ' ὃν ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἡρώδου κατεσφάγη διὰ μαχαίρας Ἰάκωβος ὁ Πρεσβύτερος· εὖρον προσέτι ὅτι λαμβάνεται ὡς ἀπόδειξις τῆς ἐν Ρώμῃ ἐπιδημίας τοῦ Πέτρου. Ἐπιστολὴ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν λέγουσιν νὰ ἔγραψεν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν πεπαιδευμένων φρονοῦσιν, ὅτι ὁ Πέτρος οὐδέποτε ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ρώμην, τὴν δὲ ἐπιστολὴν ἐκείνην τινὲς τάσσουσι ἐν τοῖς ὑποβολιμαίοις.

Ἐκεῖνο τελευταῖον, τὸ ὁποῖον θέτει εἰς πολλὴν ἀμφιβολίαν καὶ ἀβεβαίωτα τὴν εἰς Ρώμην ἀποδημίαν τοῦ Πέτρου καὶ τὸν ἐκεῖ μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον εἶναι, ὅτι οὔτε εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, οὔτε εἰς τὰς ἐνδιαθήκους ἐπιστολάς τὰς τοῦ Παύλου καὶ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν περὶ τούτου, ἀλλ' οὔτε ὁ Ἰώσηπος ὁ Φλάβιος, ἢ ὁ Φίλων, ἢ ὁ ἐν Ρώμῃ τότε ὑπάρχων Σενέκας εἰς τὰς αὐτοῦ πρὸς Παῦλον ὑποτιθεμένας Ἐπιστολάς ἐλάλησάν τι περὶ τῆς ὑποθέσεως· καὶ ἐὰν ὁ Πέτρος εἶχε χρηματίσῃ εἰς τὴν Ρώμην δὲν εἶναι οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἤθελε κάμνη μνησίαν αὐτοῦ ὁ Παῦλος, ὡς ἔκαμε καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον· καὶ τῶντι, ἐὰν καθὼς διατείνονται, ἀπῆλθεν ὁ Πέτρος εἰς Ρώμην τὸ 43 ἔτος καὶ διέτριψεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 65, ὅτε λέγεται νὰ ὑπέστη τὸν διὰ μαρτυρίου θάνατον, πῶς ποτὲ συνέβη ὅτι εἰς τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα τῶν 25 ἐτῶν τῆς ἐκεῖ διατριβῆς του

οὐδεὶς ἐκ τῶν ὅσοι ἠδύναντο νὰ τὸν βλέπωσι, καὶ εἰκὸς ἦτον νὰ τὸν πλησιάζωσι, δὲν ὁμίλησε τίποτε οὔτε ἔγραψε περὶ αὐτοῦ;

Ὁ Πέτρος πιθανολογεῖται ἰσχυρῶς νὰ μὴν ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐὰν θεωρήσῃ τις ἀκόμη, ὅτι αὐτὸς ἦτον διορισμένος εἰς τὸν ἔργον τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ἦσαν πολυπληθεῖς εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὀλιγώτατοι δὲ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἐξεναντίας ἦτον ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐθνικῶν, τῶν ὁποίων τὴν ἐπιστροφήν ἦτον ἐπιφορτισμένος ὁ Παῦλος.

Ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς εἰς Ρώμην ἀποδημίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ διατριβῆς καὶ τελευτῆς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου δὲν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν πιθανῶς εἰμὴ ἐκ τῶν Ἡγήσιππου καὶ Ἀβδίου ἴσως καὶ Μαρκέλλου ὄχι ἀκριβῶν διηγήσεων, αἵτινες παραληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου μετέπειτα κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἐχρησίμευσαν πρὸς ὑποστήριγμα, μάλιστα δὲ καὶ κύριον ἐπιχείρημα εἰς ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα γράψαντας.

Ἐξετάζων τις μεθ' ὅσης δυνατὸν ἀκριβείας ἐὰν δεόντως εἶναι ἀποδειγμένον τὸ νὰ ἐμαρτύρησεν ὁ Πέτρος ἐν Ρώμῃ, εὐρίσκει μὲν ὅτι ὁ Ἡγήσιππος, ὅστις ἔζη περὶ τὸ 181 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἠγουν ὑπὲρ μίαν ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου, διηγεῖται τὴν ἐν Ρώμῃ μετὰ Σίμωνος τοῦ μάγου ἔριν τοῦ Σίμωνος βάρ Ἰωνᾶ, ἀλλ' εὐρίσκει ὡσαύτως ὅτι οὔτε ὁ Βαρνάβας, οὔτε ὁ Κλήμης, οὔτε ὁ Ἐρμάς, οἱ ζήσαντες καὶ γράψαντες ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως μέχρι ληγοῦ

σης τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος, ἤγουν εἰς ἐποχὴν πλησιεστέραν καὶ ἀρμοδιωτέραν, ἔκαμαν μνειάν τινά περὶ τοῦ πράγματος. Περὶ δὲ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πέτρου εὐρίσκεται ἐπιπλέον, ὅτι σιωπῶσι περὶ τούτου οἱ σύγχρονοι, οἵτινες ἀφ' ἑτέρου μνημονεύουσι τὸ μαρτύριον τοῦ Ιακώβου καὶ τοῦ Στεφάνου. Οὐδεὶς τέλος πάντων ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔγραψαν, δύνανται νὰ θεωρῶνται ὡς μάρτυρες νόμιμοι καὶ ἀρμόδιοι, λαλεῖ περὶ τοῦ Παπάτου, ἢ περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πέτρου· καὶ φαίνεται πολλὰ εὐλογον ὅτι ἐὰν ἀπέθανεν ὁ Πέτρος ἐν Ρώμῃ τοιοῦτον, ὡς διατείνονται, σκληρὸν θάνατον, εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἤθελεν ἀφιερωθῆ ὁ πρῶτος ἐκεῖ οἰκοδομηθεὶς ναὸς, ὅςστις, τὸ ἐναντίον, ἠγέρθη ἐκ' ὀνόματι τοῦ Αγίου Ιωάννου τοῦ ἐν Λατεράνῳ, κατὰ τὸ 375 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ Πάπα Δαμάσου.

Ἐκ τῶν ρηθέντων, καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων λόγων ὀρμώμενοι φρονοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν Πεπαιδευμένων, ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἐπεδήμησεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅτι οὐδέποτε ἐχρημάτισε Πάπας, καὶ ὅτι ὁ κατάλογος τῶν τριῶν πρώτων Παπῶν ἐλήφθη ἐξ ἀποκρύφου βιβλίου ἐπιγραφομένου τὸ Δαμάσου Ποντιφικάλιον.

Περὶ δὲ τῶν ὀνομάτων, Αγία καθέδρα, Ποντιφικάλιον καὶ Πάπας, τὰ ὅποια προσαναφέρονται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τούτων οὐδεὶς ἐκ τῶν ὅσοι κατ' ἐκείνην ἔγραψαν τὴν ἐποχὴν ὁμιλεῖ, καὶ οὔτε εἶναι ταῦτα ἐν ἀκριβεῖ λόγῳ, παρὰ ἀτοπία· συνεπιρρῶσθεῖσαι καὶ προστατευθεῖσαι διὰ λόγους

δικαιτέρων συμφερόντων· καὶ τῶντι ποία καθέδρα, καὶ ποία ποντιφικεῖα ἤθελεν εἶσθαι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ κατέχη ὁ Πέτρος ἐπὶ μηδαμινοῦ τινος ἀριθμοῦ χριστιανῶν καταδιωκόμενων ὑπὸ τοῦ Νέρωνος; Ἦσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν Ρώμην τέσσαρες χιλιάδες Ἑβραῖοι περίπου, καὶ ἐξ αὐτῶν μικρόντι μέρος εἶχε δεχθῆ τὴν εἰς χριστὸν πίστιν· ἄλλοι δὲ ἦσαν ἐν γένει πτωχοὶ καὶ ἐξουθενήμενοι καὶ ἐθεωροῦντο ἄνευ διαφορᾶς, ὅπως οἱ Νίγροι εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν τελευταίαν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἐμίσουν τοὺς χριστιανούς.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πέτρου δὲν ἦτον πούποτε ἐν χρήσει, οὔτε ἐγνωρίζετο ἡ σημασία τῆς λέξεως Πάπας, ἀλλ' οὔτε Ἐπίσκοποι ἦσαν ἀκόμη διορισμένοι τακτικῶς, ἂν καὶ ὁ Παῦλος ὀνομάζει αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς Τίτον Ἐπιστολήν, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς ὡσαύτως καὶ ὁ Πέτρος, ἢ δὲ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία δὲν ἐδυνήθη νὰ σχηματισθῆ παρὰ ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν ἠῤῥξησεν εἰς πλῆθος· καὶ τῶντι ὄχι πρότερον παρὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τραϊανοῦ τὸ 107 ἀπὸ χριστοῦ ἐχρημάτισαν οἱ Ἐπίσκοποι τακτικῶς. Ἀλλ' ἡ λέξις Πάπας δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ κανένα τῶν συγγραφέων τῶν πρώτων ἑκατονταετηρίδων, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη λέξις ἦτον ἄγνωστος εἰς τοὺς ἡμιεβραίους ἐκείνους, τοὺς ἐν Ρώμῃ τότε λαμβάνοντας τὸ ὄνομα τῶν χριστιανῶν. Καὶ διατὶ ἔπειτα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, ἣτις ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Πέτρου αὐτοῦ, ἢ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας, ἣτις ὑπῆρξε πρὸ τῆς ἐν Ρώμῃ,

ἢ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Ἁγίας Πόλεως εἰς τὴν ὁποῖαν ἔπαθεν, ἐτάφη καὶ ἐνδόξως ἀνεστάθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, δὲν ἔμελλαν δικαίῳ τῷ λόγῳ, νὰ ἔχωσιν αὐταὶ τὸ πρωτεῖον ἐφ' ὄλων τῶν μετὰ ταῦτα συσταθεισῶν; καὶ διατί ἔπειτα τὸν Πέτρον εἰς τὸ πρωτεῖον, τὸ ὑπὸ τοῦ Πάπα ἀπαιτούμενον, δὲν ἐδιάδεχθη εἰς ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιβιωσάντων εἰς αὐτὸν Ἀποστόλων, τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐμπνευσθέντων, ἀλλ' ὁ μαθητὴς αὐτῶν Λῖνος; καὶ διατί ἔπειτα ἐπροτιμήθη ὁ Λῖνος τοῦ Εὐδοίου, ὅστις ὑπῆρξεν τωόντι ὁ πρῶτος διάδοχος τοῦ Πέτρου, ὑπὸ τούτου αὐτοῦ τεθείς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας, ἢ ὁποῖα πρώτη ἀπ' αὐτὸν ἐσυστάθη καὶ εἰς τὴν κηδεμονίαν ἐκείνου ἀνετέθη ἀπ' αὐτὸν ἐνῶ εἰς ἄλλους τόπους ἀπήρχετο πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν Ἑβραίων; καὶ διατί ἔπειτα ἐπροτιμήθη ἡ Δύσις, ἣτις ἐὰν ὑπῆρξεν ἐστία πολλῶν ἀρειτόλμων ἀνδρῶν, καὶ πολλῶν ἠρώων, δὲν ὑπῆρξεν ὁμοῦς τοῦ Μωϋσέως, τῶν προφητῶν, τοῦ Ἰωσήφ, τῆς Μαρίας, τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ Πέτρου αὐτοῦ, οἵτινες ἐγεννήθησαν ὅλοι εἰς τὴν Ἀνατολήν; καὶ διατί ἔπειτα ὁ Πέτρος δὲν ὁμίλησεν ποτὲ περὶ τοῦ διαδόχου του; βέβαια διότι ἤξευρεν ὅτι δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων χωριστὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ τὴν διαβιβάσῃ εἰς οἶον δῆποτε,

Λοιπὸν φαίνεται βέβαιον καὶ ἀναντίστατον, ὅτι ἢ ὁ Πέτρος εἶχεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐξουσίαν μεταδόσιμον, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐφανέρωσέ τι περὶ τούτου, δὲν ἐμετέδωκεν αὐτὴν πρὸς οὐδένα, καὶ ὅθεν οὐδεὶς δύ-

ναται νὰ ἔχη εἰς τὴν ἐξασκησίν τῆς ἀξιώσεως, ἢ κρίνεται, ὅτι τοιοῦτον ἐθελόμενον πρωτεῖον παράγεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἦναι αὕτη ἡ ἀρχαιοτάτη ἀπασῶν τῶν ἄλλων, οὐδαμῶς εἰς αὐτὴν ἀνήκει τοιοῦτον πρωτεῖον. Καὶ μηδεὶς ἄε εἶπη ὅτι, διὰ τὸ νὰ ἐστάθῃ ὁ Πέτρος, ὡς ἀξιοῦσιν, Ρώμης Ἐπίσκοπος, διὰ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ τὸ πρωτεῖον, διότι ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀποδειγμένον νομίμως, τὸ νὰ ἐπεδήμησεν ὁ Πέτρος εἰς τὴν Ρώμην, μήτε τὸ νὰ ἐχρημάτισεν τῆς ἐν αὐτῇ Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος, οὐδεὶς ἐκεῖ ἐπομένως δύναται νὰ καλῆται διάδοχος τοῦ Πέτρου, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον, νὰ ἐνεργῇ πρωτεῖον, τὸ ὁποῖον, καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη, δὲν ἤθελε συμφωνηθῆ παρὰ εἰς μόνον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ διαβιβάσῃ εἰς ἄλλους, οὔτε διεβίβασεν εἰς κανένα.

Εἰς ἐναντίωσιν πρὸς τοὺς λόγους τούτους δὲν ἀρκεῖ οὔτε ἡ συγκατάβασις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὔτε τὸ κῦρος τοῦ Εὐσεβίου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζοντα, ὅλα ἐκεῖνα, ὅσα ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν ἐγράφησαν, καὶ δὲν ἀρκεῖ οὐδαμῶς πρὸς κραταίωσιν τῆς δόξης, οὔτε τὸ πρεσβεῖον αὐτὸ τῆς Ρώμης. Ἦτον πολλὰ φυσικόν, ὅταν οἱ χριστιανοὶ ἐπληθύνοντο σφόδρα, νὰ στοχασθῶσι νὰ δώσωσι καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀρχηγὸν τινὰ ἔχοντα τοῦλάχιστον τιμῆς πρωτεῖον ἐπὶ τῶν ἄλλων, καθὼς ἦτον φυσικόν ὡσαύτως καὶ νὰ νομίσωσιν ἀρμόδιον τὸ νὰ ἐκλέξωσι πρὸς τοῦτο τὸν εὐρισκόμενον τότε ἐκεῖ, ὅπου καθέδρευεν ἡ ἐξουσία, μετὰ τῆς ὁποίας ἔπρεπε

νά ἦναι εἰς ἁρμονίαν πρὸς παῦσιν τῶν τόσων κατὰ
 χριστιανῶν διωγμῶν, ἧτις ἐξουσία ἦτον ἰσχυρὰ εἰς
 τὴν Ρώμην, κυρίαν ἀκόμη τοῦ ἡμίσεως μέρους τῆς
 οἰκουμένης. Καὶ οὔτε εἶναι θαυμασμοῦ ἄξιον ἔαν, διὰ
 νὰ δώσωσι ἔπειτα στερεωτέραν καὶ νομιμωτέραν βᾶσιν
 εἰς τὸ πρὸς τὸν ἐν Ρώμῃ τότε χρηματίζοντα ἐπίσκο-
 πον χορηγηθὲν πρωτεῖον, ἠθέλησαν νὰ προσενώσωσιν
 αὐτὸ εἰς τὸν Πέτρον, ὅστις πρῶτος ἀνεγνώρισεν τὴν
 θεότητα τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ τὸ πολιτικὸν τοῦτο γεγο-
 νὸς ἔπρεπε νὰ παύσῃ μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινου-
 πολιν μετάθεσιν τῶν σκήπτρων τῆς Βασιλείας. Ἐν ἐνί
 λόγῳ τὸ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης δοθὲν πρωτεῖον
 εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοπον, ὅταν ἡ Ρώμη ἦτον καθέδρα
 αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, δὲν εἶναι κατ' οὐδὲν δια-
 φορὸν ἀπὸ τοῦ πρωτεῖον, τὸ ὁποῖον ὁ Κωνσταντινουπό-
 λεως Πατριάρχης ἔχει τῶρα ἀκόμη μεταξύ τῶν ἄλλων
 Πατριαρχῶν τῆς Ανατολικῆς Εκκλησίας, ἧτις εἶναι εἰς
 ἀνάγκην νὰ εὐρίσκειται μετὰ τὴν ἐκεῖ ἐξουσίαν ἐν σχέσει
 χάριν τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς συντηρήσεως αὐτῆς καὶ
 ολοκληρίας. Ἀλλ' εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα ἡ Εκκλησία, ἂν καὶ ἦναι ἡ αὐτὴ, ὑπάρχει ἀνε-
 ξάρτητος ἀπὸ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦτο
 διότι λείπει ὁ πολιτικὸς σκοπὸς τῆς ἐξαρτήσεως ἐκεῖ-
 νης. Δὲν λαλῶ περὶ τῆς Ἰονικῆς Εκκλησίας διὰ νὰ
 μὴ μηκύνω τὸν λόγον.

Ὅπως ὁμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶναι βέβαιον
 καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ἡ Εκκλησία ἄλλον κανόνα καὶ
 ἄλλον ὁδηγὸν αὐτῆς δὲν πρέπει νὰ ἔχη παρά τὰ

19
 διδάγματα τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς ἀρχαίας
 αὐτῆς διατυπώσεις, ἐκεῖνα δὲ καὶ αὐταὶ δὲν πρέπει,
 οὐδέποτε νὰ συγχέωνται μετὰ τὸ ὅ,τι ἡ πολιτικὴ ἡμι-
 πόρεσε νὰ ὑπαγορεύσῃ καὶ εἰσάξῃ, καὶ ἡ ἀμάθεια
 ἔπειτα καὶ ἡ τυφλὴ ἐγκατάφεςις ἐδυνήθη νὰ ἀνεχθῇ,
 ὁ δὲ ἀνθρώπινος λόγος καὶ ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς
 ἀγιωτάτης ἡμῶν πίστεως ἀπωθεῖ πάντως καὶ ἀπο-
 στρέφεται.

Μ' ὅλα ταῦτα ὡς τόσον ἐπὶ τῶν διηγήσεων ἐκεῖ-
 νων, αἵτινες ἐχρησίμευσαν εἰς τὸν Εὐσέβιον ὡς κεί-
 μενον, ἐθεμελιώθη καὶ ἐστερεώθη ἐπὶ πολὺν χρόνον
 τὸ πρωτεῖον τῆς Ρωμαϊκῆς καθέδρας, τὸ ὁποῖον θέ-
 λουσι νὰ κραταιώσωσιν ἀκόμη τὴν σήμερον μετὰ τὴν
 συγκατάθεσιν τῆς ἡμετέρας ὑπομονῆς. Ἐνεκα λόγων
 κοσμικῆς ἐξουσίας ἐθεμελιώθη εἰς τοὺς περασμένους
 χρόνους τὸ πρωτεῖον ἐκεῖνο, ἔνεκα λόγων ἄλλης κο-
 σμικῆς ἐξουσίας ἐπολεμήθη, ἔνεκα συγκαταβάσεως, ἢ
 συμφερόντων τινὸς ἠξιώθη ἐνίοτε σεβασμοῦ, ἀλλ' ἔ-
 νεκα τῆς ἰσχύος τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως τὴν
 σήμερον τέλος πάντων εὐρίσκειται διόλου καθαιρημέ-
 νον καὶ ἀφανισμένον.

Μέλλω νὰ μεταβῶ ἐγὼ τῶρα εἰς δεῦτερον ἄλλο
 μέρος καὶ λεπτομερῶς νὰ ἀποδείξω διὰ σειρᾶς πο-
 λυκρότων γεγονότων καὶ ἀνανταγωνίστων λόγων, ὅτι
 ἔαν ἡ Ανατολικὴ Εκκλησία συγκατανεύουσα παρε-
 δέχτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν ῥηθέντων ἀποδοκι-
 μάζεται, δηλαδή ὅτι ὁ Πέτρος ἦτον ἀμφισβητούμενος ἀ-
 πόλυτον πρωτεῖον ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων, ὅτι

ἐπεδήμησεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅτι ἐθεμελίωσεν τὴν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίαν, ὅτι ἐμαρτύρησεν ἐκεῖ, ὅτι ὁ Λῆνος ἐστάθη ἀληθῶς ὁ διάδοχος του, καὶ οἱ ἐξῆς Πάπαι μέχρι τοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν βασιλεύοντος, ὡς νόμιμοι δῆθεν καὶ ἀναγκαῖοι αὐτοῦ ἀντιπρόσωποι ἔχουσι νὰ καρπῶνται τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν τοῦ Πέτρου, νὰ ἀποδείξω λέγω ὅτι καὶ μετὰ ταύτην τὴν παραδοχὴν ἢ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Πάπας, ἔχασαν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐξ ἰδίας αὐτῶν αἰτίας τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον θέλουσιν ἀκόμη νὰ ἐνεργῶσιν; ἀλλὰ στοχάζομαι ὅτι αὕτη εἶναι ὑπόθεσις ἐμβριθῆς καὶ ἀθυμίας πρόξενος εἰς τὰ μάλιστα, καὶ λύπης ὄχι μικρᾶς εἰς πολλοτάτους. Ἐγὼ, ὅστις λογίζομαι ἀδελφούς μου τοὺς χριστιανούς ἅπαντας, δὲν θέλω οὐδαμῶς νὰ ἀναλύσω ἐπὶ λεπτοῦ τὰς ἀποτόμους ἐκεῖνας μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ὅσας βαθμηδὸν κατετόλμησεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως εἰς τοὺς θεσμούς καὶ διατυπώσεις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας· δὲν θέλω νὰ κάμω οὐδεμίαν παρατήρησιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν εἰσαχθεισῶν τελετῶν, ἄχι ἐπὶ τῶν ὀλογλύπτων, διὰ τῶν ὁποίων εἰς τὰς Ἐκκλησίας παριστάνονται οἱ Ἅγιοι, οὔτε ἐπὶ τῶν πολλάκις ἐκ τούτων γεννηθεισῶν συνεπειῶν· δὲν θέλω οὔτε κἄν τὰς πράξεις νὰ ἀναλύσω πολλῶν ἐκ τῶν Ποντιφικῶν τῆς Ρώμης, μήτε περὶ τῆς ἐξουσίας νὰ λαλήσω, τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν εἰς κάποιαν ἐποχὴν νὰ ἐνεργήσωσι, μετὰ δεινὸν κίνδυνον, ἢ βλάβην μεγίστην τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, εἰς βάρος διαφόρων Ἡγεμόνων τῆς γῆς, καὶ

περὶ τῶν ἀφορισμῶν ἀκόμη καὶ διωγμῶν καὶ ἐκδικήσεων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ὅλα ταῦτα δὲν εἶναι παντάπασιν εἰς ἀρμονίαν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος κηρυχθεῖσαν καὶ παραγγελθεῖσαν ἀφ᾽ ἑσῆς καὶ ἀγάπην· δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν διαφορῶν Σταυρικῶν πολέμων καὶ ἐξαιρέτως ἐκείνου τῆς Λιγγουαδόκης· δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω περὶ τοῦ ἐξολοθρευμοῦ τῶν Τεμπλαρίων, ὄχι περὶ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως τῆς Ἰσπανίας, ὄχι περὶ τῶν πράξεων τῆς πίστεως, ἥτοι τῶν *auto da fe*, αἵτινες ἐθυσίασαν ὡμῶς τόσα ἀνθρώπινα σφάγια εἰς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, ὅστις δὲν τὰ ἀπῆτει· καὶ δὲν θέλω νὰ μνημονεύσω τελευταῖον τὴν ἄμετρον ἐκείνην ἀποστασίαν, ἣτις ἔνεκα τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπεμάκρυνεν ἄπειρα πλήθη πιστῶν ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ θέλω περιορισθῆ ἀπλῶς διὰ σέβας πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν εἰς τὸ νὰ εἶπω, ὅτι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν νὰ ἐνδυθῶσιν οἱ Ποντιφικεὶς τῆς Ρώμης, ἔβλαψε τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἠφάνισε τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν.

Οὔτε εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἀληθείας ταύτης κρίνω ἀνγκαῖον νὰ ζητήσω ἀποδείξεις εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ κόσμου, ἢ νὰ ἀναφέρω γεγονότα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἦναι ἢ ἄγνωστα, ἢ λησμονημένα· ὄχι βέβαια. Θέλω μόνον ἀρκεσθῆ εἰς τὸ νὰ συμπεράνω τοῦτον τὸν λόγον μου μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων, εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὁποίων εἰ-

χε μέρος πάντως ἀμέσως ἢ ἐμμέσως αὐτὸς ὁ μακάριος Πέτρος. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ 83 κανὼν τῶν Αποστόλων „Επίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος στρατεία σχολάζων καὶ βουλόμενος ἀμφοτέρω κατέχειν „Ρωμαϊκὴν καὶ Ἱερατικὴν διοίκησιν καθαιρείσθω, τὰ „ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.” καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐξουσία πρέπει νὰ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν εἶναι κοσμικὸν καὶ ἐνεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς βασιλεῖς, εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ εἰς τὰς κυβερνήσεις, τὸ δὲ πνευματικὸν καὶ ἐνεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς Ἀρχιεπισκόπους καὶ τῶν ψυχῶν οἰκονόμους. Τὸ ἓν εἶναι ἐπίγειον, καὶ τὸ ἄλλο οὐράνιον, διὸ καὶ ἀντίθετα πρὸς ἄλληλα. Τὸ μὲν φορεῖ μάχαιραν καὶ ἀποκτείνει, τὸ δὲ συγχωρεῖ καὶ ζωοποιεῖ· διὸ καὶ ὁ ἱερός Χρισόστομος λέγει „ἄλλοι ὄροι βασιλείας, καὶ ἄλλοι ὄροι ἱερωσύνης, ὁ βασιλεὺς τὰ ἐνταῦθα πιστεύεται, ἐγὼ τὰ οὐράνια, ὁ βασιλεὺς σώματα ἐμπιστεύεται, ὁ δὲ ἱερεὺς ψυχὴν, ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφήσιν, ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἀμαρτημάτων, ἐκεῖνος ἀναγκάζει, οὕτως παρακαλεῖ, ἐκεῖνος ὄπλα ἔχει αἰσθητὰ, οὗτος ὄπλα πνευματικά. (Λόγ. Δ'. εἰς τὸν Οὔζιαν σελ. 149 Τόμ. Ε').

Ο Αποστολικὸς οὗτος κανὼν εἶναι τελειωτικὴ ἀπόφασις διὰ τὸν Πάπαν, καὶ εἶναι ἐν ταυτῷ πληρεστάτη ἀναίρεσις τῶν ὅσα εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ἐθελομένου πρωτείου του ἐπροτάθησαν μέχρι τοῦδε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω προχωρήσῃ περαιτέρω, ἂν καὶ

πολλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου, τὸ ὁποῖον τοσαύτην προσφέρει ὕλην, ὥστε νὰ μεταχειρισθῇ τις ὄχι μόνον ὄλον, ἔσον ὑπῆρχε χαρτίον, ὁποῖον καὶ ἂν ἦτον, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, καθὼς μᾶς τὸ γράφει ὁ αὐτὸς εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον (κα'. 25.) ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον ἐκείνου· πρὸς δὲ τὸν εἴτις ἤθελε τυχὸν ἐρωτήσῃ καὶ τι πλέον παρ' ἐμοῦ, ἤθελα ἀποκριθῆ, λάτρευε τὸν Θεὸν καὶ γνώριζε εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ἔργον αὐτοῦ, σέβου τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων σου, καὶ πράττε κατὰ τὰ ἅγια αὐτῆς παραγγέλματα χωρὶς νὰ ἐνοχλῆς τὴν θρησκείαν, ἢ τὰς θρησκείας τῶν ἄλλων, διότι διαφέρουσι τὰ κλίματα, καὶ διαφέρουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε ὅλος δι' ὅλους.

Ἐν Κερκύρα, τῆ 22 Μαΐου 1848.

Δ.ρ Α. Δάνδουλος.

(Μετεφράσθη ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Φ.)

